

Keskustelua

näkevät vaatimukseni ristiriitaisina, kun kritisoin uskonlahkoista pitäytymistä johonkin ulkomaiseen oppiin ja samanaikaisesti vaadin kansainvälisyyttä. On hyvin paljastavaa, jos tämän näkee ristiriitana. Sanoin näin: »on oltava avoin joka suuntaan eikä vain yhteen suuntaan». Se vasta on kansainvälisyyttä.

Kuinka voi edelleen nähdä ristiriitaisena sen, että arvostelen kongressiesi-
telmien antia ja edellytän suurempaa osallistumista kongresseihin? Sehän tarkoittaa yhtä ja samaa asiaa: tason nostamista. Kaikki parhaat tutkijat, usein arat, hiljaiset, vaatimattomat tutkijan-
alut, joilla olisi kiinnostavaa sanottavaa, eivät ole tuoneet itseään näytille. Valitettavasti. Toisekseen on hyvin suuria eroja eri kongresseihin osallistumisessa. AILA:n kongresseihin on nyttemmin todella osallistuttu runsain joukoin, ja väkeä on ollut – ymmärrettävästi – erityisesti kielikeskuksista, mutta se ei vielä kesää tee. On ollut monia merkittäviä kokouksia, joissa on ollut vain pari suomalaista tai ei ketään. Yleensä fennistit ovat näistä puuttuneet.

PAULI SAUKKONEN

Saadaanko ikkunat auki?

Haluan osallistua Pauli Saukkosen Viritäjän numerossa 2/1990 aloittamaan ja Marja-Liisa Helasvuon ynnä Susanna Shoren numerossa 1/1991 jatkamaan keskusteluun kansainvälisyydestä ja jatkokoulutuksesta. Syynä on ensisijaisesti se, että pidän näitä kahta toisiinsa tiukasti kietoutuvina. Jos nuorena oppii olemaan poissa kotoa, ei se vanhana siten niin pelottavaa olekaan.

Muistaakseni jo ainakin puolitoista vuosikymmentä on toivottu ja suunniteltukin kieliaineisiin valtakunnallista jatkokoulutusta. Suunnitelmat ovat tuotta-

neet tulokseksi paitsi ajoittain paperia myös useita intensiivisiä viikonloppuseminaareja. Korkeakoulujen hajasijoituksen vuoksi muunlainen yhteistyö on osoittautunut käytännössä epärealistiseksi. Opetusministeriö ei tasapuolisuuden vimmassaan ikinä tukisi sellaista hanketta, että perustettaisiin pelkkiin jatkotutkintoihin johtava korkeakoulu vaikkapa siihen tyyliin kuin Ruotsissa Linköping on. Institutionaaliset puitteet ovat siis meillä ankarat ja henkisellemme elämälle tuhoisatkin, mutta niiden rajoissa tätä elämää vain on vietettävä.

Oma käsitykseni on, että paras lisä niukkaan jatkokoulutukseen on saatavissa kansainvälisiltä markkinoilta. ASLA meillä jo on, mutta Euroopan yhdentymiseen liittyvä ERASMUS osaltaan voisi tehdä uuden sukupolven tutkijoista entistä eurooppalaisempia. Kummankin haitat ovat tunnetut: rahat eivät useinkaan kunnolla riitä opiskeluun, ja opiskeluaika on mieluiten rajattu yhdeksi vuodeksi, mikä ei vielä kovin systemaattisia opintoja takaa. Mutta vuosi on parempi kuin viikonloppu tai kesäkurssi. Sen aikana ehtii saada suhteellisuuden tajua: kadottaa ehkä ulkomaan pelkonsa tai liiallisen palvontansa, oppii näkemään eri juonittelu- ja riippuvuustyylejä, siis kehittää vähän tieteensosiologista silmäänsäkin muun toimen ohessa.

Keskustelin alkukesästä erään englantilaisen historioitsijan kanssa jatkokoulutuksesta. Hänen kokemuksensa oli, että nuoren englantilaisen historioitsijan kannattaa suorittaa tohtorikurssit USA:ssa mutta laatia väitöskirjansa hyvissä eurooppalaisissa kirjastoissa. Meillä kai ongelma ratkeaisi samaan tapaan: kannattaisi mennä maahan, jossa itseään kiinnostava ala on hyvin esillä ja jossa jatkokoulutus on systemaattisempaa kuin meillä. Omaan maahan voi turvautua siinä vaiheessa, kun tarvitsee aineistoa tai äidinkielenpuhujien korvan tukea. – Voi tietysti olla, että ajan oloon meidänkin perustutkimomme kevenevät ja lyhenevät. Silloin olisi mahdollista ja välttämätöntä järjestää jatkotutkintoon

liittyviä kursseja meilläkin. Tulee uudestaan harkittavaksi, voidaanko jatkokoulutusta valtakunnallisesti koordinoida.

Se mitä ERASMUSkaan ei ratkaise, on Helasvuon ja Shoren esille tuoma ongelma professoreille keskittyneestä vallankäytöstä, kun valitaan alalle jatkoopiskelijoita. (Muun vallankäytön vinous on tähän asti ollut lähinnä Helsingin ongelmia, mutta muuttunee täälläkin hallinnonuudistuksen toteutuessa.) Sellaiset stipendit, joita on kutsuttu nimellä »free mover», kuuluvat ERASMUSkasta vähenevän, jolloin ainelaitoksilta haettavat stipendit jäävät enemmistöksi. Niissä tuntuu vaadittavan jokin alan ihmisen, luultavimmin työn ohjaajan suositus, joskin lopullisen päätöksen tekee Suomen yleislautakunta – sellainen, jossa tieteellistä asiantuntemusta ei välttämättä enää ole. Demokraattisesti päätettäviiin kysymyksiin kuuluu varmasti sen sijaan se, pitäisikö jatkotutkintoon liittää ulkomaan vuosi pakollisena vai jäisikö ulkomaisen kokemuksen hankkiminen yksilön omatoimisuuden varaan.

Ainoa näköpiirissä oleva henkireikä ulos epäilyttävän keskittyneestä päätöksenteosta tuntuisi olevan se idea, jota Lontoon yliopistossa ollaan sen Itä-Euroopan koulun rehtorin Michael Branchin aloitteesta kehittämässä. Purettuaan vanhat vierailu- ja kiertoprofessuurit Branch pyrkii saamaan mm. Lontoon

yliopistoon nuoria suomalaisia tutkijoita eräänlaisiksi vieraileviksi kisälleiksi: joko opettamaan, tutkimaan tai tutustumaan toisen yliopiston hallinnon suomiin mahdollisuuksiin. Idea on räätälöity kansallisten tieteiden edustajille, ja jos se saadaan kytketyksi ERASMUS-ohjelmaan, se olisi varmaan ohjelman parhaita konkreettistumia. Olen ymmärtänyt niin, että tähän hankkeeseen valinta tapahtuisi ilmoittautuneiden joukosta asianomaisissa ulkomaisissa yliopistoissa. Näin meikäläisten valtaapitävien tahmatassut jäisivät kerrankin valintaprosessista sivuun.

Omasta näkökulmastani käsin pidän fennistiikassa vaikeampana ongelmana sekä hyvien ideoiden että hyvien jatkoopiskelijoiden määrän vähäisyyttä. Alalle ei ole tunkua, joten kilpailua, jota Helasvuon ja Shore ehkä pelkäävät, ei nykyisellään ole juuri ollenkaan, jos vertaa suosikkialoihin. Ja opiskelijoiden määrän vähäisyys johtuu yhteiskunnassa tapahtuvasta arvojen lainehtimisesta. Emme ole tätä nykyä muodissa. Mutta emme myöskään, sen enempää varttuneet kuin nuoretkaan tutkijat, taida tehdä niin monipuolista, kiinnostavaa tai peruskysymyksiin porautuvaa tutkimusta, että maan valionuoret rynnistäisivät alalle. Vai teemmekö?

AULI HAKULINEN